

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 13.7.2005
KOM(2005) 311 lõplik

**KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, MAJANDUS-
JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Ettepanek

NÕUKOGU, EUROOPA PARLAMENDI JA KOMISJONI ÜHISAVALDUS

Euroopa Liidu arengupoliitika

„Euroopa konsensus“

{SEK(2005) 929}

SISUKORD

Sissejuhatus	4
<u>Esimene osa: Euroopa Liidu arengustrateegia</u>	<u>6</u>
1. Ühine arenguvision	6
1.1. Arengupoliitika ulatus	6
1.2. Euroopa Liidu väärtused	6
1.3. Vaesuse vähendamine: rahvusvahelise ulatusega eesmärk	6
1.4. Euroopa Liidu muud arengualased eesmärgid	7
1.5. Areng: tasakaalustatud globaliseerumise strateegia	8
1.5.1. Seosed arengu ja turvalisuse vahel	8
1.5.2. arengu ja migratsiooni vahel	8
1.5.3. arengu ja kaubanduse vahel	8
1.5.4. arengu ja keskkonna vahel	9
1.5.5. arengu ja üleilmastumise sotsiaalse aspekti vahel	9
2. Ühised põhimõtted	9
2.1. Tulemuste toetamine	9
2.2. Kodanikeühiskonna osalemine	9
2.3. Süvendatud poliitiline dialoog	10
2.4. Kohustused nõrkade riikide suhtes	10
3. Tegevus, mis põhineb ühisel valdkondlikul raamistikul	11
4. Ühise strateegia praktiline tõlgendamine	11
4.1. Rahaliste vahendite suurendamine	12
4.2. Abi tõhustamine	12
4.2.1. Ühine tegutsemine suurema kooskõlastamise, ühtlustamise ja vastavusseviimise nimel	12
4.2.2. Kvaliteetsema abi tagamine uuenduslike ja paindlike vahendite kasutamise teel	13
4.3. Arengupoliitika sidususe tagamine	13
<u>Teine osa: Ühenduse arengupoliitika rakendussuunised</u>	<u>14</u>

<u>LISA - teine osa: suunised ühenduse arengupoliitika rakendamiseks</u>	15
1. komisjoni eriline roll	15
2. erisugune lähenemine vastavalt kontekstile ja vajadustele	15
2.1. Eristamine arengukoostöö rakendamisel	15
2.2. Vahendite eraldamise läbipaistvad kriteeriumid	16
3. koos partnerriikidega valitud prioriteedid	17
3.1. Keskendamise põhimõtte järgimine paindlikkust säilitades	17
3.2. Ühenduse panus ühise temaatilise raamistiku rakendamisel	17
3.3. Süvalaiendamise tüüpi lähenemise tugevdamine	23
3.4. Toetus ülemaailmsetele algatustele ja fondidele	23
4. Vajadustest ja tulemuslikkusest lähtuvad rakendusviisid	24

Euroopa Liidu arengupoliitika

„Euroopa konsensus“

SISSEJUHATUS

1. Tänapäeval on rahvusvahelise üldsuse peamine ülesanne tagada, et üleilmastumine oleks kogu inimkonna jaoks positiivne jõud. Kuigi üleilmastumine toob kaasa märkimisväärseid võimalusi, jagunevad sellega loodavad hüved ja kaasnevad kohustused praegu siiski ebahühtlaselt. Sestap toimubki Euroopa Liidu arengualane tegevus üleilmastumisega paremat toimetulekut silmas pidades ning selle eesmärk on optimeerida kaasnevad hüved ja tagada ühtlasem jaotus, et saavutada ülemaailmne rahu ja stabiilsus. Rahvusvaheline arengukava¹ on kujunenud ühel ajal selliste probleemide esilekerkimisega, nagu rahvusvaheline terrorism, konfliktid kõige vaesemates maades, migratsiooni (sealhulgas põgenike ja ümberasustatud isikute arvu) märkimisväärne kasv, hoogustunud salakaubavedu ja ülemaailmsed keskkonnohud.
2. ELi välistegevuses kajastub ELi kui ülemaailmselt arvestatava tegutseja ja partneri roll oma eesmärkide ja väärtuste edendamisel, st demokraatia, õigusriigi, inimõiguste ja rahvusvahelise õiguse austamisel ja tugevdamise, rahu hoidmisel ja konfliktide ennetamisel, jätkusuutliku arengu toetamisel ja heade juhtimistavade edendamisel kogu maailmas.

See tegevus hõlmab ka ELi sisepoliitika välisaspekte ning järelikult vastab Euroopa mudelile. ELi sise- ja välismõõtme sidusus ja koostoime on ELi põhieesmärkide – jõukus, turvalisus ja solidaarsus jätkusuutlikus ühiskonnas – saavutamise peamisteks eeldusteks.

3. Arengupoliitika on ELi välistegevuse keskmes. Seejuures pööratakse peatahelepanu vaesuse vähendamisele, millega toetatakse ELi eesmärke sotsiaalse arengu, keskkonna ja julgeoleku valdkondades ning globaliseerumise asjatundlikku suunamist. Arengustrateegia kui rahvusvahelise suhtluse strateegia osa on üks nendest valdkondadest (nagu ka julgeolek, kaubandus ja keskkond), kus EL paneb kõige suuremat rõhku mitmepoolsusele.² Arengupoliitika ja ELi muu välistegevuse, nagu naaberriikide poliitika ja strateegilised partnerlused mujal maailmas, koostoimes tagatakse sidus ja tõhus välistegevus.

¹ 1990ndate aastate ÜRO konverentsidel vastu võetud tegevuskavad sotsiaalse ja majandusliku arengu ning keskkonna ja inimõiguste valdkonnas. Aastatuhande arengueesmärkide deklaratsioon (2000), Monterrey (2002), Johannesburg (2002), New York, september (2005).

² Mitmepoolsust soodustav tegevus neis neljas valdkonnas on järgmine: ELil oli otsustav roll Rahvusvahelise Kohtu asutamisel, Kyoto keskkonnaprotokolli ratifitseerimisel, Doha arengukava koostamisel, Pekingi tegevusprogrammi vastuvõtmisel soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks, Brüsseli konverentsil vähemarenenud riikide küsimuses ja Monterrey konsensuse väljatöötamises arengu rahastamise küsimuses.

4. Lähiaastate kõige tõsisem väljakutse on vaesuse vähendamine maailmas poole võrra praegusest ajast kuni 2015. aastani. EL annab 55% kogu arenguabist maailmas.³ EL kinnitas oma taht kaasa aidata aastatuhande arengueesmärkide saavutamisele 2002. aastal Monterreys ja alles üsna hiljuti, silmas pidades ÜRO tippkohtumist New Yorgis 2005. aasta septembris, võttis ta kohustuse suurendada abi 2010. aastal kuni 0,56%ni RKTst ning jõuda 2015. aastal 0,7%ni. EL on ka kõige avatum kaubanduspartner vähemarenenud riikidele ja muudele väikese sissetulekuga riikidele.
5. Liikmesriigid järgivad samamoodi kui ühenduski partnerluse ja partnerriikide siseriiklike arengukohustuste austamise põhimõtteid ning põhiväärtusi ja eesmärke, mis on mitmepoolset tasandil heaks kiidetud. Euroopa abi tuleb ja saab muuta tõhusamaks uute jõupingutuste ning kooskõlastamise ja ühtlustamisega. Selleks nähakse „Euroopa konsensusega“ esimest korda viiekümneaastase koostöö jooksul ette ühiste põhimõtete raamistik, millest juhindudes EL ja kakskümmend viis liikmesriiki viivad ellu oma arengupoliitikat, järgides vastastikuse täiendavuse põhimõtet.

Seda ühist raamistikku käsitletakse käesolevas teatises kavandatud avalduse esimeses osas ja teises osas esitatakse nimetatud ühise raamistiku rakendussuunised ühenduse poliitika tasandil.
6. Komisjon soovib, et nõukogu ja parlament toetaksid seda ühist arenguvisioni, sest kolmepoolne avaldus aitaks oluliselt kaasa ELi välistegevuse järjepidevuse ja tõhususe saavutamisele.

³ EL annab ka 55% kogu haldusasutustevahelise telemaatilise andmevahetuse (IDA 14) toetusest.

ESIMENE OSA

EUROOPA LIIDU ARENGUSTRATEEGIA

Kõnealuse avalduse esimeses osas esitatakse eesmärgid ja põhimõtted, millest juhindudes liikmesriigid ja ühendus ühist visiooni ellu viivad.

1. ÜHINE ARENGUVISIOON

ELil on rahvusvahelisel tasandil väga oluline roll. ELi eesmärk on toetada positiivseid muutusi aidates kaasa globaliseerumise suunamisele ja loodud võimaluste ja jõukuse õiglasemale jagamisele. ELi tegevus toetab ka arengumaade püüdlusi.

1.1. Arengupoliitika ulatus

ELi arengupoliitika hõlmab kõiki arengumaid, kes saavad riiklikku arengutoetust vastavalt OECD arengubikomitee koostatud nimekirjale.⁴

1.2. Euroopa Liidu väärtused

ELi aluseks on väärtused, mis on ühised kõikidele liikmesriikidele ning mida EL rõhutab ja propageerib suhtlemisel muu maailmaga. Need väärtused on inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõigused. Nendele väärtustele tuginedes püüab EL luua partnerlusi kolmandate riikide ja rahvusvaheliste, piirkondlike ja ülemaailmsete organisatsioonidega, kes tunnistavad inimõiguste ja põhivabaduste universaalsust ja jagamatust.

ELi arengupoliitika on osa tema välistegevuse põhimõtete ja eesmärkide laiemast kontekstist. EL propageerib mitmepoolsust kui kõigi maailma rahvaste jagatud vastutust arengu ja ülemaailmset julgeolekut ohustavate riskide juhtimisel. EL tegutseb ÜRO raames ja propageerib eeskirjade, institutsioonide ja rahvusvaheliste õigusaktide süsteemi, mida rahvusvaheline kogukond on välja töötanud ja rakendanud eelkõige kaubanduse, rahvusvaheliste rahaasutuste, tööhõive ja keskkonna suhtes.

1.3. Vaesuse vähendamine: rahvusvahelise ulatusega eesmärk

Sotsiaalsele ja inimlikule arengule, inimõigustele, meeste ja naiste vahelisele võrdsusele, arendustegevuse ja keskkonnaküsimuste vahelistele suhetele ning kaubanduse ja arendustegevuse vahelistele seostele keskenduva 2000. aasta septembris esitatud aastatuhande arengueesmärkide deklaratsiooniga nähakse ette tegevusraamistik, mida EL peab äärmiselt oluliseks. Aastatuhande arengueesmärkides kajastub kõikide ÜRO liikmesriikide võetud kohustuste ajakava kuni 2015. aastani, mille täitmisel peaks iga riik saavutama märkimisväärset edu.

⁴ Hetkel on nimekirjas 151 riiki (sealhulgas arengubikomitee nimekirjas olevad territooriumid), mis hõlmab kokku 5 miljardit inimest.

Aastatuhande kaheksa arengueesmärki on järgmised:

- 1) kõrvaldada äärmine vaesus ja nälg,
- 2) võimaldada kõigile algharidus,
- 2) edendada soolist võrdsust ja suurendada naiste sõltumatust,
- 4) vähendada laste suremust,
- 5) parandada sünnitajate ja emade tervishoidu,
- 6) võidelda HIV/AIDS, malaaria ja muude nakkustega,
- 7) tagada keskkonna jätkusuutlikkus,
- 8) luua ülemaailmne partnerlus arenguküsimustega tegelemiseks.

Arengu finantseerimist käsitleval Monterrey konverentsil ja jätkusuutlikku arengut käsitleval Johannesburgi tippkohtumisel kinnitati neid eesmärke, kusjuures eriliselt tõsteti esile partnerluse ning tööstusriikide ja arengumaade jagatud vastutuse olulisust, vajadust edendada häid juhtimistavasid ning jätkusuutliku arengu kolme samba – majanduse, sotsiaalküsimuste ja keskkonna – vahelist tasakaalu. Vaesuse vähendamise poliitika peab põhinema rahvusvahelistel tippkohtumistel ja olulisematel sotsiaal-, majandus- ja keskkonnaküsimusi ning inimõigusi käsitlevatel konverentsidel võetud kohustustel.

1.4. Euroopa Liidu muud arengualased eesmärgid

EL toonitab, et esmatähtis vaesuse vähendamise eesmärk põhineb heade juhtimistavade edendamise ja inimõiguste austamise eesmärkidel, mis kõik koos on pikaajalise arengu lahutamatu osa.

Juhtimine

- Hea juhtimine, sealhulgas riikide võime tagada oma kodanike õiguste ja vabaduste austamine ning demokratiseerimine.
- Konfliktide ja riikide nõrgenemise (peamised takistused aastatuhande arengueesmärkide saavutamisel) ennetamine.

Inimõigused

- Rahvusvaheliste konventsioonidega ja muude rahvusvaheliste dokumentidega kehtestatud inimõiguste edendamine, mis hõlmab kodaniku- ja poliitilisi õigusi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi, laste õigusi, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, seksuaal- ja soojätkamisõigusi ning vähemus- ja põlisrahvaste õigusi.
- Sotsiaalne ühtekuuluvus ja heaolu, mis hõlmab muuhulgas ka kõigile rahuldava töö tagamist.
- Migrantide, põgenike ja ümberasustatud isikute põhiõiguste austamine.

ELi arengupoliitika on säästva arengu strateegia oluline osa. Arenguküsimused on äärmiselt olulised ka ELi põhiväärtuste hulka kuuluvate jõukuse ja solidaarsuse eesmärkide puhul. EL peab nii oma sise- kui välistegevuses tähtsaks, et globaliseerumine oleks kõigile kasutoov ja laia sotsiaalse kandepinnaga. See eristabki Euroopat muudest globaalsel tasandil tegutsejatest.

1.5. Areng: tasakaalustatud globaliseerumise strateegia

1.5.1. Seosed arengu ja turvalisuse vahel

Vaesus tähendab võimaluste, võimu ja valikute puudumist. Võimu ja õiguste jagamine, osalus, kaasatus ja vastutus on nii julgeoleku kui ka arengupoliitika neli olulist aspekti.

Areng on ülima tähtsusega nii kollektiivi kui üksikisiku julgeoleku jaoks pikaajalises perspektiivis; need eesmärgid on vastastikku täiendavad ja võrdse tähtsusega. Jätkusuutlik areng on mõeldamatu ilma rahu ja julgeolekuta ning jätkusuutliku arengu ülesanded on parim selgepiiriline lahendus tegelemaks vägivaldsete konfliktide sügavalt juurdunud põhjuste ja hoogustunud terrorismiga, mis tihti peale käib kaasas vaesuse, halva juhtimise ja loodusvaradele juurdepääsu halvenemise või puudumisega.

1.5.2. arengu ja migratsiooni vahel

Migratsiooni suurenemine on üks globaliseerumise aspekte. Arengupoliitika on pikaajalises perspektiivis tõhusaim lahendus sunniviisilise ja tasakaalustamata rändega tegelemisel, sest selle raames parandatakse elutingimusi ja töö saamise võimalusi arengumaades ja panustatakse rahu ja julgeoleku saavutamisse. Ka arengukoostöö eesmärk on leida püsivaid lahendusi põgenike ja ümberasustatud isikute ning ebaseadusliku sisserände ja inimkaubanduse küsimustes. Erilist tähelepanu tuleb seejuures pöörata naistele ja lastele, kes on nimetatud ilmingute suhtes eriti kaitsetud.

Samas tuleb kaasa aidata migratsiooni positiivsele mõjule, eelkõige võõrtöötajate sissetulekute ülekandmise ja kvalifitseeritud töötajate liikumise toetamise kaudu. EL püüab sellised soodsaid mõjusid võimendada ning piirata „ajude äravoolu“ eelkõige tervishoiu ja teadustöö valdkondades.

1.5.3. arengu ja kaubanduse vahel

EL kui arengumaade kõige avatum kaubanduspartner teeb ka edaspidi tööd selle nimel, et toimuks turgude kontrollitud avamine, mida toetaks avatud, õiglane ja reeglitel põhinev mitmepoolne kaubandussüsteem, mille reeglites ja tegutsemisviisis on selgelt väljendatud nõrgimate riikide kaitsmise põhimõtte. Jätkuvalt rakendatakse kahepoolset ja ühepoolset soodusrežiimi kui olulisi arengut soodustavaid meetmeid. Arengumaad omalt poolt peavad järjest enam teadvustama seda, et nimetatud soodustuste kasutamiseks vajalike sisereformide elluviimisel peavad nad oma arengu- ja vaesuse vähendamise strateegiates süstemaatiliselt käsitlema kaubandust.

Kuna avatud kaubanduse ja integratsiooni tingimuste täitmisel on arengumaadel üsna sageli raskusi ning nad vajavad üsna põhjalikku toetust, näeb EL ette kaubanduse abiprogrammide juhtimise ja kooskõlastamise parandamise ning täiendava abi andmise ümberkorraldusteks ja maailmamajandusse integreerumiseks. Erilist tähelepanu pööratakse vähimarenenud ja nõrgematele riikidele.

Piirkondlik integratsioon ja mitmepoolne kaubandus on teineteist vastastikku tugevdavad põhimõtted. Arengumaade kaubanduspoliitika kujuneb järjest enam piirkondlikul tasandil. EL toetab jätkuvalt piirkondlikku integratsiooni kui sobivat strateegiat arengumaade tasakaalustatud ja järkjärguliseks integreerumiseks maailmamajandusse.

1.5.4. arengu ja keskkonna vahel

Vaesus on keskkonnaküsimustega tihedalt seotud. Kõige vaesemad inimesed sõltuvad elatise hankimisel loodusvaradest kõige enam, põhjustades seega ka loodusvarade kuritarvitamist, ning neid mõjutab halvenenud keskkonnaseisund kõige rohkem. Jätkusuutliku arengu põhimõtte peab silmas ka põlvkondadevahelist võrdsust ning arvestab ressurside majandamisel tulevaste põlvkondadega. Loodusvarade jätkusuutlik majandamine, kliimamuutuste, metsade hävitamise ja kõrbestumise vastu võitlemine ning bioloogilise mitmekesisuse hävimise peatamine on aastatuhande arengueesmärkide saavutamisel olulise tähtsusega.

Globaliseerumisega kaasnevad ülikeerukad keskkonnaprobleemid. EL toetab selliste tootmis- ja tarbimisviiside väljatöötamist, mille puhul majanduskasvu kahjustav mõju oleks võimalikult väike. EL toetab keskkonnaaspektide arvessevõtmist vaesuse vähendamise ja muude arengustrateegiatega koostamisel.

1.5.5. ... arengu ja üleilmastumise sotsiaalse aspekti vahel

Euroopa Liit toetab üleilmastumise sotsiaalse aspekti tugevdamist, et seeläbi aidata viia loodavad hüved kõigini. Euroopa Liit püüab tagada arendustegevuse põhimõtete sidususe ja edendada majanduse, tööhõive, sotsiaalvaldkonna ja keskkonnakaitse põhimõtteid, mis täiendavad üksteist vastastikku ülemaailmsel, piirkondlikul ja siseriiklikul tasandil. Muuhulgas püüdleb Euroopa Liit selle poole, et kõigil oleks korralik töö ning kavatseb suurendada toetust õiglasele kaubandusele ja julgustada Euroopa äriühinguid pidama kinni ettevõtete sotsiaalse vastutuse põhimõttest.

2. ÜHISED PÕHIMÕTTED

2.1. Tulemuste toetamine

Arengumaade esmane ülesanne on sidus ja tõhus strateegiline juhtimine ja oma arengupotentsiaali täielik rakendamine. EL tunnistab arengustrateegiatega paljusust ning toetab partnerriikide vaesuse vähendamise, arengu- ja reformistrateegiaid, mis on sidusad ja on suunatud aastatuhande arengueesmärkide saavutamisele. Arengumaad ja EL jagavad koos vastutust nende ühise tegevuse ja tulemuste eest.

ELi arengumaade poliitika aluseks on partnerluse põhimõtted, partnerriikide vastutus arengukoostöö strateegiatega ja programmide eest ning nende strateegiatega ja tegevuskavade ühtlustamine. EL toetab ühiskonda esindavate ametiasutuste, nagu rahvuskogude, parlamentide ja kohalikud omavalitsuste järjest suuremat kaasamist.

2.2. Kodanikeühiskonna osalemine

EL toetab partnerriikide kodanikeühiskonna ja muude valitsusväliste osalejate kaasamist arengupoliitikasse, et tagada arengustrateegiatega ja programmide elujõulisus, tõhusus ja mõju. EL pöörab tähelepanu eelkõige selliste arengupartnerite kaasamisele, nagu majandus- ja sotsiaalvaldkonnas tegutsevad ametiühingud, tööandjate organisatsioonid ja erasektor, kusjuures jätkuvalt toetatakse arengut väärtustavaid kodanikuühiskonna organisatsioone. EL püüab hoogustada poliitilist ja sotsiaalset dialoogi mitmesuguste tegutsejate, ühenduse ja partnerriikide vahel.

2.3. Süvendatud poliitiline dialoog

Nii poliitilise dialoogi puhul kui ka abiandmise viiside valikul kasutab EL järjest enam tulemustele ja edunäitajatele põhinevat lähenemist.

Inimõiguste ja demokraatia ning õigusriigi põhimõtete austamise teemal peetakse korrapäraselt poliitilist dialoogi, et hinnata saavutusi ja määrata toetusmeetmeid takistamiseks eksimist nende kõikides ELi partnerlus- ja koostöölepingutes oluliseks peetud põhimõtete vastu. Nimetatud korrapärase dialoogi raames tuleb käsitleda ka juhtimise küsimust, pöörates erilist tähelepanu võitlusele korruptsiooni vastu ja selle ennetamisele.

2.4. Kohustused nõrkade riikide suhtes

EL kavatses pöörata suuremat tähelepanu vaesematele riikidele, keerukatele partnerlustele⁵ ja nõrkadele⁶ ning läbikukkunud riikidele. Kolmkümmend protsenti vaesematest inimestest elab nõrkades riikides,⁷ mille puhul tuleb partnerlust ja vastutust kohandada iga üksikjuhtumi puhul eraldi.

Äärmiselt oluliseks on saanud riikide läbikukkumise ennetamine nii nendes riikides elavate inimeste pärast kui ka pikaajalise abi tõhususe ja ülamaailmse julgeoleku pärast. Seepärast on EL seisukohal, et ta ei katkesta suhtlust asjaomase riigiga ka kõige keerukama olukorra ilmumise korral. Selleks tuleb leida asjakohane tasakaal välis- ja arengupoliitiliste prioriteetide vahel püüdes tugineda mitmesuguste ELi ja liikmesriikide võetud meetmete koostoimele.

Üleminekuolukorras püüab EL rakendada seoste loomise meetodit hädaabi, taastustoetuse ja pikaajalise arengu toetuse vahel, tagades piirkondlike mitmepoolsete organisatsioonide ja kodanikuühiskonna tegevuse kooskõlastatuse ja vastastikuse täiendavuse. Kriisijärgset arengut juhitakse integreeritud üleminekustrateegiatega abil, mis hõlmavad nii poliitilisi samme kui ka rahalist toetust, mis on kohased uutes tingimustes. Kõnesolevate strateegiatega eesmärk on kehtestada või taastada pikaajaliste arenguprogrammide rakendamiseks vajalikud tingimused, eelkõige tingimused, mis võimaldavad ennistada institutsioonilist suutlikkust, esmaseid sotsiaalteenuseid, toiduainetega kindlustamist ja infrastruktuuri ning samuti pakkuda püsivaid lahendusi põgenikele ja ümberasustatud isikutele ning üldist julgeolekut kodanikele.

ELil on ajalooliselt kujunenud vastutus väikeste arengumaade ees, näiteks saarte ees, mis kannatavad loodusõnnetuste, kliimamuutuste ja välise majandusvõime tõttu kõige rohkem. Saarte vastupanuvõime suurendamine nimetatud raskuste tingimustes on ülimat pingutust nõudev väljakutse.

3. TEGEVUS, MIS PÕHINEB ÜHISEL VALDKONDLIKUL RAAMISTIKUL

EL peab olema pädev tegelema mitmesuguste eriolukordade ja probleemidega partnerriikides. Arengupoliitika ühine valdkondlik raamistik võimaldab ELil ja liikmesriikidel kooskõlastada

⁵ Partnerlus loetakse keerukaks, kui esineb üks järgmises loetelus nimetatud asjaolu: ametivõimud ei täida vaesuse vähendamise eesmärgiga seotud ülesandeid; nõrk juhtimine; korruptsioon ja/või poliitilised repressioonid; ametiasutused pole suutelised tagama oma kodanike julgeolekut või rahu ja vabaduse elamiseks vajalikke tingimusi.

⁶ Siia kuuluvad keerukad partnerlused ja kriisi-/kriisijärgses olukorras olevad riigid.

⁷ Äärmiseks vaesuseks loetakse olukorda, kus päevane sissetulek on väiksem kui üks dollar.

vaesuse vähendamise eesmärgi majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi aspekte ja kavandada mitut valdkonda hõlmavaid tegevusi. Teemade selge kindlaksmääramine võimaldab paremini seostada ELi arengupoliitikat ja muud sise- ja välistegevust.

ELi tegevusvaldkonnad

- Inimõiguste ja selle valdkonna suutlikkuse areng, põhiteenuste kättesaadavus (inimõigused, laste õigused, naiste ja meeste võrdõiguslikkus, seksuaal- ja soojätkamisõigus, õigus toidule, tervishoid, võitlus vaesusega kaasnevate haigustega, migratsioon, haridus, koolitus, kultuur, tarbijaõigused).
- Arengu ja julgeoleku juhtimine (juhtimis- ja demokraatiseerimisprotsess, reformimine, detsentraliseerimine, võitlus korrupsiooni ja maksude tasumisest kõrvalehoidumisega, kodanikuühiskonna tugevdamine, konfliktide, riikide nõrgenemise ja loodusõnnetuste ennetamine ning hädaolukorrast arengujärku ülemineku juhtimine).
- Keskkond ja loodusvarade jätkusuutlik majandamine (metsa, vee, merevarude ja bioloogilise mitmekesisuse majandamine ja kaitse, juurdepääs säästlikele energiaallikatele, kliimamuutus, kõrbestumine ja muldade halvenemine, keemiatoodete ja jäätmete jätkusuutlik majandamine, säästev tootmine ja tarbimine).
- Majanduskasv ja kaubanduse areng kui jätkusuutliku arengu tegurid (reformide, ja piirkondliku integratsiooni ning põllumajanduse, kalanduse, erasektori, arengu toetamine, kasvutulu ümberjaotamine, ettevõtete sotsiaalne vastutus, majanduskoostöö, arenguuuringud, energeetika, side- ja infotehnoloogia, võrgud, infrastruktuur ja transpordi kättesaadavus).
- Toiduainetega kindlustamine (toiduainete olemasolu ja kättesaadavus, toiduainete toiteväärtus, toidukriiside ennetamine) ja regionaalplaneerimine (linna- ja maapiirkondade arendamine, iseseisev kohalik areng, inimtegevuse ja ökosüsteemide tasakaalustamine).
- võitlus ebavõrdsusega ja sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamine, sealhulgas korraliku töö võimaldamine kõigile (sotsiaalne kaitse ja kaasatus, produktiivne tööhõive, inimressursside arendamine, sotsiaalsed põhiõigused, muuhulgas võitlus laste tööga, sotsiaalne dialoog)

Kõnesolevale valdkondlikule raamistikule tuginedes saab EL välja töötada ühised poliitilised suunised.

4. ÜHISE STRATEEGIA PRAKTILINE TÕLGENDAMINE

Asutamislepinguga on kehtestatud selge raamistik ja põhimõtted ühenduse ja liikmesriikide tegevuseks: kooskõlastatus, vastastikune täiendavus ja pädevuste jaotus. EL kannab vajalikul määral hoolt selle eest, et EL kodanikud saavad selge ülevaate EL panusest ja selle mõjust, eelkõige seoses mitmepoolsete programmidega.

4.1. Rahaliste vahendite suurendamine

EL kinnitab oma valmisolekut suurendada abieelarvet (riiklikku arengutoetust) nii, et see ulatuks 2015. aastal 0,7%ni rahvamajanduse kogutulust, st tasemeni, mis rahvusvaheliste ekspertide arvates on vajalik aastatuhande arengueesmärkide ja muude arengukoostöö eesmärkide saavutamiseks. Selleks on EL seadnud kollektiivse vaheeesmärgi jõuda 2010. aastal 0,56%ni ning konkreetse eesmärgi 0,51% (EU-15 puhul) ja kavandatud 0,17% (EU-10 puhul), võttes arvesse pärast 2002. aastat liitunud riikide olukorda. See ülesanne nõuab teiste abiandjate ja areneva majandusega riikide ühist pingutust.

Euroopa Liit kohustub kaaluma arenguabi rahastamise uuenduslike allikate kõige paljulubavamaid võimalusi, et suurendada kättesaadavate vahendite hulka kestvalt ja ettevaatavalt.

4.2. Abi tõhustamine

4.2.1. Ühine tegutsemine suurema kooskõlastamise, ühtlustamise ja vastavusseviimise nimel

Abi andmisega kaasnevate tehingukulude vähendamiseks ja partnerriikide suutlikkuse suurendamiseks võtab EL meetmeid, mis on vajalikud abi ühtlustamise ja tõhustamisega seotud rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks, mis põhinevad riikide enda vastutusel, asjaomaste partnerriikide strateegiate ja tegevuskavade ühtlustamisel, detsentraliseeritud programmijuhtimisel, tulemusjuhtimisel ja partnerite jagatud vastutusel.⁸ EL võtab kasutusele käesolevas dokumendis määratletud edunäitajaid ja täidab Pariisi deklaratsioonis seatud ülesanded.

EL viib ellu tegevuskava,⁹ milles on konkreetsed, mõõdetavate tulemustega meetmed ja nende tähtsajad. Kõnesoleva tegevuskava eesmärgid lähiaastateks on järgmised:

- (i) tõhusam tööjaotus riikide ja piirkondade tasandil, et saavutada parem vastastikune täiendavus, eelkõige ELi ühtse planeerimisraamistiku kehtestamise teel,
- (ii) ELiga seotud tegevuskava koostamine igas asjaomas riigis,
- (iii) koostada ühtne finantskokkuleppe vorm, et ühtlustada asjaajamiskorda partnerriikide vahel,
- (iv) ELi võimalikult vähene sekkumine (ühendus või liikmesriik) nõrkades riikides, eriti kriisiolukorras olevates riikides,
- (v) rohkem ühiseid meetmeid ja kaasrahastamist, et käivitada ühisprogramme liikmesriikidega ja liikmesriikide endi vahel ja ära kasutada uute liikmesriikide kogemust ning seega kaasa aidata nende riikide kujunemisele uuteks abiandjateks riikideks.

Neid meetmeid ei rakendata üksteisest lahus. Euroopa ettevõtmised on avatud kogu arenevale kogukonnale, sest need on osa rahvusvahelisest liikumisest, mida EL tahab hoogustada. EL

⁸ 2003. aasta veebruari Rooma deklaratsioon ja 2005. aasta märtsi Pariisi deklaratsioon.

⁹ Üldasjade ja välissuhete nõukogu 22.-23. novembri 2004. aasta otsused; 14724/04, 2. lisa, ühtlustamise töörühma aruanne „Kooskõlastamise ja ühtlustamise tugevdamine: ELi panus“.

rõhutab eriti koostöö vajadust muude kahepoolsete arengupartneritega ja mitmepoolsete tegutsejatega, nagu ÜRO ja rahvusvahelised finantsinstitutsioonid.

4.2.2. *Kvaliteetsema abi tagamine uuenduslike ja paindlike vahendite kasutamise teel*

Üldisel ja valdkondliku eelarveabil on Euroopa toetuste puhul järjest suurem tähtsus omavastutuse tugevdamisel, tegevuseelarve piisava rahastamise kindlustamisel, mõistliku ja läbipaistva riikliku rahastamise edendamisel ja partnerriikide siseriikliku korda toetava abi ühtlustamisel.

Silmas pidades abieelarve võimalikku suurendamist ja vajadust kindlustada püsiv ja prognoositav rahastamine, kavatseb Euroopa Liit välja töötada uue vähemmuutliku mehhanismi, mis võimaldaks vaesuse vähendamisel olulist edu saavutanud riikidel jätkata keskmise tähtajaga meetmetega, eelkõige meetmetega, mis on suunatud põhiteenuste kättesaadavust kindlustavate inimressurssidega seotud jooksevkulude katmisele ja vahel alles pikema aja jooksul kasu toova jätkusuutliku lähenemise jaoks vajalike investeeringute parema arvessevõtmise tagamisele.

Võlakergendus on üks võimalus rahastada riikide eelarveid ettenägelikult ja kooskõlastatult. Euroopa Liit peab võlakoormusele jätkusuutlike lahenduste leidmist äärmiselt oluliseks, eriti seoses algatustega, mille eesmärk on kergendada mitmepoolset võlga ja aidata riike, kes on vastuvõtlikud välistele mõjudele või on toibumas konfliktist.

Abi mittesiduvaks muutmine on abi tõhustamisel veel üks oluline aspekt. EL kinnitab, et ta astub abi mittesiduvaks muutmisel samme, mis lähevad kaugemale olemasolevates rahvusvahelistes lepingutes sätestatust, eelkõige toiduabi suhtes, suunates abi siseriiklikele ja piirkondlikele ostudele.

4.3. **Arengupoliitika sidususe tagamine**

EL on võtnud kohustusi arengupoliitika sidususe suhtes. EL on määranud konkreetsed poliitikavaldkonnad (v.a arengukoostöö) meetmete rakendamiseks, mis võimaldavad arengumaadel täita aastatuhande arengueesmärgid.¹⁰ See on ELi märkimisväärne täiendav panus kõnesolevate eesmärkide saavutamiseks.

Arengupoliitika elluviimisel tuleb tegutseda kolmel tasandil: 1) liikmesriigi tasandil, kus järgitakse menetlusi ja vahendeid poliitika sidususe saavutamiseks, tuginedes teatavate liikmesriikide headele tavadele; 2) nõukogu tasandil, kus toimub arenguküsimuste tegelik integratsioon nõukogu valdkondlike rühmade töösse; 3) komisjoni tasandil, kusjuures mõjuhindamisel tuleb lähtuda arengu seisukohast.

* *

*

¹⁰ Kaubandus, keskkond, kliimamuutus, julgeolek, põllumajandus, kalandus, globaliseerumise/tööhõive sotsiaalne mõõde ja rahuldava töö saamine, migratsioon, teadusuuringud ja uuendused, infoühiskond, transport, energetika.

TEINE OSA
ÜHENDUSE ARENGUPOLIITIKA RAKENDUSSUUNISED

Lisas esitatud avalduse teises osas nähakse ette arengupoliitika rakendussuunised ühenduse tasandil. Nende eesmärk on selgitada ühenduse rolli ja määrata prioriteetid, mida tuleb seejärel kajastada tõhusates ja sidusates arengukoostöö programmides riikide ja piirkondade tasandil.

LISA

TEINE OSA

SUUNISED ÜHENDUSE ARENGUPOLIITIKA RAKENDAMISEKS

1. KOMISJONI ERILINE ROLL

Komisjonil kui asutamislepingust tuleneva vastutusega poliitilisel institutsioonil on oluliselt laiem pädevus kui arenguagentuuril. Tema käsutuses peab tingimata olema mitmesuguseid strateegiaid ja meetmeid, mis võimaldavad tal kõige erinevates olukordades toime tulla.

Laia delegatsioonidevõrgustiku toel on komisjon kohal ja tegutseb aktiivselt kogu maailmas ühise kaubanduspoliitika, poliitilise dialoogi ja peaaegu kõiki arengumaid ja -regioone hõlmavate koostööprogrammide kaudu.

Komisjonil on juhtiv roll ühtlustamise ja täiendamise tegevuskava edasiviijana nii Euroopa Liidu siseselt kui koostöös muude rahastajatega; samuti tegeleb komisjon aktiivselt arenguküsimustele euroopaliku lähenemise edendamisega rahvusvahelistes organites ning arenguküsimusi käsitleva Euroopa-sisese arutelu hoogustamisega.

Samuti on komisjoni ülesandeks parandada arusaamist vastastikustest sõltuvustest ja julgustada põhja ja lõuna vahelist ühismeelsust nende väärtuste pinnalt, millel rajaneb Euroopa. Selleks pöörab ta erilist tähelepanu arenguküsimustega seotud teadlikkuse tõstmisele ja koolitusele.

2. ERISUGUNE LÄHENEMINE VASTAVALT KONTEKSTILE JA VAJADUSTELE

2.1. Eristamine arengukoostöö rakendamisel

Ühenduse arengukoostöö rakendamine on eri riikides või regioonides loomulikult erisugune, olles kujundatud just konkreetse riigi või partnerregiooni vajadustele vastavalt.

Eristamine on vajalik, kuna partnerid ja väljakutsed on erinevad. See käib nii üldise poliitika kui koostööprogrammide kohta. Ühenduse poliitika suhetes eri riikidega kajastab tegelikult vajadustel, prioriteetidel ja eri riikide eelistel rajanevate eesmärkide (areng, kaubandus ja majandus, julgeolek, stabiliseerimine, keskkond jne) kombinatsiooni. Seda toetab rida iga riigi puhul spetsiifilisi meetmeid (projektiabi, eelarvetoetus, humanitaarabi ja abi kriiside vältimisel, toetused kodanikuühiskonnale ja selle kaudu, normide, standardite ja õigusaktide lähendamine jne).

Vahet tuleb teha keskmise ja väikese sissetulekuga partnerriikide vahel. Väikese sissetulekuga riikides ning vähemarenenud riikides on aastatuhande arengueesmärkide saavutamine väga suur väljakutse. Väikese sissetulekuga riikide abistamine põhineb vaesuse vähendamise strateegiatel ja selles pööratakse vajalikku tähelepanu põhiteenuste olemasolule ning nende kättesaadavusele, majanduse mitmekesistamisele, toiduainetega kindlustatusele ning valitsemise ja institutsioonide paremaks muutmisele.

Ülesanne on veelgi raskem keeruliste partnerluste ning konfliktides olevate riikide puhul.

Keskmise sissetulekuga riikidele antav abi on endiselt oluline aastatuhande arengueesmärkide saavutamisel. Suur osa maailma vaestest elab nendes riikides. Neid riike iseloomustavad tihti jahmatav ebavõrdsus ja nõrk valitsemine, mis ohustab nende arenguprotsessi jätkusuutlikkust. Ühendus jätkab seega abi andmist vaesuse vähendamiseks ja teiste esmatähtsate eesmärkide saavutamiseks. Palju keskmise sissetulekuga riike on strateegilised tegijad, kes mängivad olulist rolli poliitilistes, julgeoleku- ja maailmakaubanduse küsimustes, toodavad ülemaailmse tähtsusega avalikke hüvesid ja on regionaalses mastaabis teistele suunda näitavateks riikideks.

Lisaks näeb Euroopa naabruspoliitika ette soodustatud partnerluse loomise naabruses asuvate riikidega, lähendades neid Euroopa Liidule ja pakkudes neile võimalust osaleda ühenduse siseturul, toetades samas dialoogi, reforme ning majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

Keerulise partnerluse olukordades ja ebastabiilsete või nõrkade riikide puhul on ühenduse selgeks prioriteediks pakkuda põhiteenuseid ja käsitleda erivajadusi eelkõige projektide vormis koostöös kodanikuühiskonna ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooniga. Ühenduse tegevuse põhikontseptsioon seisneb partnerriikide abistamises seaduslike, tõhusate ja kindlate riigivõimuorganite ülesehitamisel ning aktiivse ja organiseerunud kodanikuühiskonna edendamisel. Oma osaluse tõhustamiseks selles vallas määratleb komisjon koostöös rahvusvaheliste partneritega rahvusvahelise tegevuse põhimõtted nõrkades riikides. Need põhimõtted kajastavad kõnealuste maade abistamise edukusest saadud kogemusi ja katavad selliseid aspekte nagu sidusus, riigi nõrkuse ja konfliktide vältimine ning vastavate strateegiate ja menetluste ühtlustamine ning järgimine.

Seega peab ühenduse poliitika (eriti arenguküsimustes) kogu eesmärkide spektri kajastamiseks võtma arvesse laiemaid strateegilisi aspekte. Eristamine ja poliitiliste meetmete keerulisus nõuavad selgelt laia lähenemiste ja teemade skaalat arengupoliitika raames. Lisaks on järjest tähtsam kindlustada erinevate poliitiliste algatuste vaheline sidusus.

Riikide, regioonide ja teemavaldkondade kaupa koostatud strategiadokumendid on ühenduse programmitöö vahenditeks, mis samal ajal määratlevad poliitiliste algatuste ja instrumentide konkreetse kasutuse ning kindlustavad nende vahelise sidususe. Uus ühenduse toetuse geograafiliste ja hädaabi instrumentide ülesehitus¹¹ loob sobiva raamistiku eri kontekstide ja tingimuste käsitlemiseks. Selles raamistikus on temaatilised programmid üksteist täiendavad ja defineeritud selge lisandväärtuse alusel seoses geograafiliste programmidega.

2.2. Vahendite eraldamise läbipaistvad kriteeriumid

Üldise rahalise toetuse andmisel võetakse arvesse geograafilisi ja temaatilisi kriteeriume. Iga geograafilise piirkonna eelarve sees jagatakse vahendeid ja uuritakse nende kasutamist lähtudes riigi vajaduste, võimekuse ja tulemuslikkuse põhimõtetest, mida võib eri programmide iseärasuste arvesse võtmiseks kohandada. Seega võetakse arvesse jätkusuutliku arengu väljakutseid. Vajaduste kriteeriumid hõlmavad rahvastikku, vaesuse ulatust ja sotsiaalse arengu taset; tulemuslikkuse kriteeriumid hõlmavad edusamme poliitilises, majanduslikus ja sotsiaalsfääris ning abi vastuvõtmisvõimet, eriti seda, kuidas riik kasutab piiratud ressursse (eelkõige oma ressursse) arengu edendamiseks.

¹¹ Komisjoni ettepanek Euroopa Parlamendile ja nõukogule põhineb ühelt poolt kolmel geograafilisel korraldusel: naabruspoliitika, arengu- ja majanduskoostöö ja ettevalmistustöö ELiga ühinemiseks, ning teiselt poolt kolmel kiireloomulisel vahendil: humanitaarabi, stabiilsus ja makromajanduslik finantsabi.

See lähenemine soodustab arengut ja edusamme aastatuhande arengueesmärkide saavutamisel, võttes samas vajalikul määral arvesse ühenduse poliitilisi prioriteete. See on ka piisavalt paindlik, et arvestada eriliste olukordadega ka sellistes abi saavates riikides nagu väikesed saared, sulusriigid, eriti suure pindala ja rahvaarvuga või looduskatastroofidele aldis riigid.

3. KOOS PARTNERRIIKIDEGA VALITUD PRIORITEEDID

3.1. Keskendamise põhimõtte järgimine paindlikkust säilitades

Ühendus kohaldab keskendamise põhimõtet, mis abi tõhususe kindlustamisel on üks olulisemaid. See tähendab, et ühenduse abi kavandamise käigus valitakse välja piiratud arv tegevusvaldkondi, et mitte hajutada tegevust väga paljude sektorite peale. Partnerluse, asjakohasuse ja ühtlustamise vallas võetud kohustuste täitmiseks tehakse see valik riikide ja regioonide tasandil.

Prioriteedid määratakse kindlaks eri asjaosaliste vahelise läbipaistva ja põhjaliku dialoogi ja ühise analüüsi põhjal nii, et saavutataks erinevate rahastajate vaheline täiendus. Programmitöö piisav paindlikkus peab lubama toime tulla ka ettenägematute vajadustega.

Ühtlustamise tegevuskava nõuab, et rahastajad töötaksid partnerriikide üldise ja valdkondliku poliitika toetamisel üheskoos. Selles küsimuses on ühendus valmis oma panust andma. Selle töö lähtekohaks peavad olema aastatuhande arengueesmärkide saavutamise seotud või samaväärsed siseriiklikud vaesuse vähendamise strateegiad.

3.2. Ühenduse panus ühise temaatilise raamistiku rakendamisel

Euroopa Liidu jaoks määratletud temaatilisest raamistikust lähtudes ning partnerriikide vajaduste ja eesmärkide saavutamise tulemuslikkuse ühendatud analüüsi põhjal peab komisjon partnerriikidega peetavate programmitöö dialoogide käigus silmas eristamist, täiendavust ja oma võimalusi, et määrata kindlaks need valdkonnad, millele ühenduse koostöö keskendub.

Komisjon on saanud kogemusi ja kavatseb oma võimekust mitmes arengukoostöö valdkonnas tugevdada.

– valitsemine ning majanduslike ja institutsionaalsete reformide toetamine

Valitsemisega seoses paneb ühendus erilist rõhku inimõigustele (sealhulgas soolisele võrdsõiguslikkusele) ning demokratiseerimisele, korrupsioonivastaseks võitluseks tarviliku kõrgetasemelise poliitilise sekkumise edendamisele ja vajalike reformide toetamisele, detsentraliseerimise ja kohalike võimude toetamisele ning parlamentide rolli tugevdamisele.

Ühendus kannab hoolt ka keskkonna- ja sotsiaalküsimuste haldamise parandamise eest, tugevdades nende küsimustega tegelevate institutsioonide tõhusat osalemist poliitilises otsustusprotsessis ning valitsusväliste organite rolli. Selles osas jätkab ühendus Euroopa Liidu metsamajanduse ja -kaubanduse alase poliitika tugevdamise tegevuskava ellurakendamist.

Ühendus toetab eri reforme eri meetmetega, sõltuvalt konkreetsest kontekstist. Vajadusel kaalutakse eelarvetoetust kui eriti sobivat toetusmenetlust valitsemise parandamisele keskenduva strateegia raames, kuna see annab ühendusele tähtsa rolli riigi rahanduse

juhtimise parandamisel terve eelarve piires. See on esmatähtis ebatõhususe ja korrupsiooni vastases võitluses ning vaesuse vastu võitlemisele suunatud avalike kulutuste suurendamisel tervikuna.

Ühendus edendab hea valitsemise põhimõtteid rahanduse, maksunduse ja õiguse valdkondades, eelkõige suurema läbipaistvuse ning pädevate ametivõimude vahelise teabevahetuse ja koostöö kaudu. See lihtsustab omakorda võitlust ettevõtjate pettuste ja finantspettuste, rahapesu, terrorismi rahastamise, maksude vältimise ja maksupettuste, korrupsiooni ja muude (eriti ettevõtjate) ebaseaduslike finantstehingute vastu.

Kõrvuti Bretton Woodsi institutsioonidega jätkab ühendus aktiivset tegutsemist majanduslike ja institutsionaalsete reformide valdkonnas, sealhulgas seoses vaesuse vähendamise strateegiatega, pidades riikidega aktiivset dialoogi reformide sisu üle ja toetades rahaliselt nendesse programmidesse kaasatud valitsusi. Riikidega peetavas dialoogis pöörab ühendus jätkuvalt tähelepanu sellele, kuidas reformid mõjutavad majanduskasvu, ärikeskkonna parandamist, makromajanduslikku stabiilsust ja vaesuse vähenemist. Ühendus soodustab riikidepoolset reformide omaksvõtmist, seades dialoogis keskele kohale tulemused. Erilist rõhku paneb ühendus riigi rahanduse juhtimise parandamisele, mis on korrupsioonivastase võitluse ja kulude efektiivsuse tõstmise põhiline element. Rahaliselt eelistab ühendus alati, kui tingimused seda võimaldavad, nende programmide rahaliseks toetamiseks eelarvetoetusi. Sekkumisel peab ta kinni OECD/DACi eelarvetoetuste hea tava juhistest, eriti ühtlustamise, koordineerimise ja tingimuste suhtes. Täiendavaid toetusi võidakse anda klassikaliste projektide vormis võimekuse väljaarendamise valdkonnas.

Ühendus jääb ka aktiivseks võlaküsimuses, tegutsedes ise vastavalt võetud kohustustele ja osaledes aktiivselt selles küsimuses toimivas rahvusvahelises debatis.

– kaubandus ja regionaalne lõimumine

Kaubandus on majanduskasvu üks peamisi tegureid. Turgude avamine ja soodustatud juurdepääs neile annavad arenguriikidele võimalused majanduskasvuks. Nende võimaluste ärakasutamist takistab tihti aga pakkumisvõime vähesus. Kaubavahetuse ja regionaalse lõimumisega seoses on ühenduse eesmärkideks jätkusuutlik majanduskasv ning rahulik ja pidev lõimumine maailma majandusega. Selles valdkonna prioriteedid on esiteks institutsioonide ja võimekuse tugevdamine selliselt, et saaks tõhusal moel luua ja rakendada mõistlikku kaubandus- ja lõimumisepoliitikat, ning teiseks era- ja avaliku sektori toetamine piirkondlikul ja maailmaturul toimuva kaubavahetuse võimaluste ärakasutamiseks ja nendega kohandamise hõlbustamiseks. See sisaldab pakkumise parandamist läbi paremat investeerimiskeskonda võimaldavate õiguslike meetmete ning põhiliste tugiteenuste (nt vesi, elekter, telekommunikatsioon, rahandus jne) kättesaadavuse parandamist läbi infrastruktuuri ja transpordi valdkonna algatuste lõpuleviimise. Ühenduse tegevuse oluliseks valdkonnaks jääb erasektori toetamine. Lisaks juba mainitud ärikliima parandamisele sisaldab see toetusi võimekuse suurendamiseks ja arengumaade erasektori lihtsamaks juurdepääsuks finantsteenustele, eriti läbi Euroopa Investeerimispannga. Jätkuvalt suureneb väikerahastamise toetuste osakaal. Vaesemate inimeste juurdepääs finantsteenustele on nende vaesusest välja aitamisel oluline vahend.

Erilist tähelepanu pööratakse sellistele kaubandusega seotud valdkondadele nagu kaubavahetuse lihtsustamine, teenused, vastavus sanitaar- ja fütosanitaarnõuetele, tehnilistele, kvaliteedi- ja intellektuaalse omandi normidele. Veel üks prioriteet on maksusüsteemi

ümberkorraldamine, et asendada impordimaksud muude tasakaalustatumate maksusüsteemi elementide vastu.

Konkreetsed meetmed sõltuvad paljuski partnerriiki iseloomustavatest tunnustest. Väikeste riikide, sulus- või saareriikide ja kõige vähem arenenud riikide puhul on vaja erilist tähelepanu pöörata pakkumisele ja erasektori konkurentsivõime suurendamisele. Nendes riikides on üleminekuperioodil oluline eelarveabi, lihtsustamaks maksusüsteemi kohaldamise protsessi ja vältimaks igasuguseid järske poliitilisi muudatusi.

Kaubanduslikud tõkked on sageli kõrgemad arengumaade vahel. Regionaalne lõimumine saab neid takistusi vähendada ning turgusid laiendada. Seega annab ta ka tootmises mastaabisäästu ning muudab turud investeringutele ligitõmbavamaks. Suur osa kaubandusega seotud toetusest, eriti AKV riikide grupis, antakse regionaalsete programmide raames, mis on suunatud majandusliku lõimumise toetamisele ja majanduspartnerluse kokkulepete sõlmimisele. Mitmetele riikidele, eriti neile, kellele EL on peamine kaubavahetus- ja investeringupartner, on ühenduse ühisturu õigusaktide ühtlustamine kasulik.

– **infrastruktuur ja transport**

EÜ edendab transpordis sektoripõhist jätkusuutlikku lähenemist. Selle tegevuse võtmepõhimõteteks on abi saava riigi vajaduste rahuldamine, turvalisuse kindlustamine, transpordi kättesaadavus ja tõhusus ning negatiivsete keskkonnamõjude vähendamine miinimumini. Transpordisüsteemi ülesehitamise strateegia on majanduslikult, rahaliselt ja institutsionaalselt jätkusuutlik. Arengupartnerid jagavad seda käsitlust.

Vastuseks sagenevatele Aafrika riikide palvetele, et toetajad suurendaksid infrastruktuuri rahastamist, on komisjon loonud infrastruktuuri partnerluse. See partnerlus toimib eri tasanditel – kontinendi, regiooni ja riigi tasandil. See sisaldab maksimaalsel määral „pehmeid” meetmeid (õigusliku raamistiku ühtlustamine, institutsioonide arendamine, võimekuse tugevdamine) ja „raskeid” meetmeid (täiendavad vahendid infrastruktuuri investeringuteks).

– **vesi ja energia**

Ühenduse veeressursside integreeritud haldamise raampoliitika eesmärk on tagada kõigi (eriti kõige vaesemate) piisav varustamine kvaliteetse joogiveega ning sanitaar- ja hügieeninõuete täitmine. Aastatuhande arengueesmärkide kohaselt on 2015. aastaks ette nähtud vähendada poole võrra inimeste arvu, kellel ei ole pidevat juurdepääsu korralikule joogiveele ega põhilistele sanitaarrajatistele.

Euroopa veealgatus aitab kaasa nimetatud poliitiliste eesmärkide saavutamisele. Selle võtmelemendid on vaesuse vähendamiseks tehtavate pingutuste kontekstis poliitilise kaasatuse tugevdamine ja rõhu asetamine vee ja sanitaarrajatistega seotud küsimustele; veevarude parimate haldamisviiside edendamine; veemajanduse küsimustes kohaliku ja regionaalse koostöö julgustamine ning täiendavate rahastamisallikate juurdetoomine. Geograafiliselt on algatus koondunud Aafrikasse, kuid see kogemus aitab kaasa ka tugevate suhete sisseseadmisele Ida-Euroopa, Kaukaasia, Kesk-Aasia, Vahemere piirkonna ja Ladina-Ameerikaga.

Tervetel väikese sissetulekuga riikide elanikkonna sektoritel ei ole juurdepääsu elektrile ja nad sõltuvad kulukatest kodumajanduse energiaga varustamise süsteemidest. Ühenduse

poliitika eesmärk on esmalt seega soodustada mõistlikku institutsioonilist ja rahastamiskeskonda ning teadvustada ja arendada võimekust, et parandada moodsate energiateenuste kättesaadavust Euroopa energiaalgatuse ja Johannesburgi taastuenergia koalitsiooni kaudu. Abi antakse ka riikide ja regioonide vahelise infrastruktuuri väljaehitamiseks, et saavutada mastaabisäästu ning liikuda ressursside kasulikuma ja jätkusuutlikuma kasutamise poole. Ühendus toetab samuti avalikku ja erasektorit ühendavate uudsete rahastamismehhanismide väljaarendamist.

Keskmise sissetulekuga riikides on ühenduse poliitikast tulenev toetus suunatud peamiselt mineraalkütustest energia tootmise järjest laialdasemale asendamisele keskkonnasäästlike energiaallikatega ning energiatootlikkuse parandamisele.

– **sotsiaalne ühtekuuluvus ja tööhõive**

Ühendus toetab majandus- ja sotsiaalsfääri integreeritud lähenemist, mis käsitleb majandust, tööhõivet ja sotsiaalset ühtekuuluvust kui üksteisega seotud ebavõrdsuse vastu võitlemise elemente. Prioriteedid on seotud partnerriikide ja -regioonide vajadustega, erilist tähelepanu pööratakse võrdsuse edendamisel sotsiaal- ja maksupoliitikale. Prioriteetsete meetmete hulka kuulub toetus sotsiaalkindlustusreformidele (nt sotsiaalkindlustuskatte laiendamine ka nendele inimestele, keda olemasolevad süsteemid ei hõlma, sotsiaalkaitse jätkusuutlikud ja usaldatavad mehhanismid) ning maksureformidele, mille eesmärk on tulude ümberjaotamine ning vaestele ja tööhõivele mineva osa suurendamine.

Tööhõive on sotsiaalse ühtekuuluvuse kõrgele tasemele jõudmise põhiline tegur. Ühendus edendab investeringuid, millega luuakse uusi töökohti ja toetatakse inimressursi arendamist. Selles osas toetab EÜ Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni tegevuskava, mis näeb ette kõigile korraliku töö. Erilist tähelepanu pööratakse mitteametliku sektori järkjärgulisele lõimimisele ametliku majandustegevusega, sotsiaalsele dialoogile ja ettevõtete sotsiaalsele vastutusele.

– **inim- ja sotsiaalne areng**

Ühenduse inim- ja sotsiaalse arengu poliitikaraamistiku eesmärk on parandada inimeste elu vastavalt aastatuhande arengueesmärkidele ning läbi globaalse ja riikide tasandil toimuva tegevuse.

Ühendus toetab sekkumist tervise valdkonnas, tugevdades tervishoiusüsteeme, pöörates erilist tähelepanu inimressurssidele ja töötades üha rohkem sektoripõhise lähenemise ja sektoripõhise eelarvetoetuse kaudu. Selleks parandab EÜ oma poliitilise dialoogi võimeid siseriiklikul tasandil või hoolitseb oskusteabe jagamise eest ELi liikmesriikidele.

Ühendus töötab oma poliitikaraamistiku ja Euroopa tegevusprogrammi alusel välja ELi tegevuskava HIV/AIDSi, malaaria ja tuberkuloosi vastu võitlemiseks nii riikide kui ülemaailmsel tasandil. Ühenduse strateegiad toetavad ennetust, ravi ja hoolekannet, sealhulgas AIDSi, tuberkuloosi ja malaaria vastu võitlemise ülemaailmse fondi kaudu. Tegevus hõlmab meetmeid orbude ja raskes olukorras olevate laste toetuseks, sugupoolte võrdõiguslikkuse küsimuse käsitlemiseks nende kolme haigusega seoses ning häbimärgistamise ja diskrimineerimise kaotamiseks. Täielikult uuritakse läbi seosed ja koostoime tervise ning seksuaalse enesemääramise ja soojätkamisega seotud õiguste edendamise strateegiatega vahel. Samuti pakub ühendus liikmesriikidele ja NEPADile välja ühendatud lähenemise tulemaks toime tervishoiuteenuse pakkujate erakordse inimressursi kriisiga.

Ühenduse prioriteetideks hariduses on kvaliteetne algharidus ja kutseharidus. Tehakse pingutusi põhiliste ebavõrdsuste kaotamiseks. Erilist tähelepanu pööratakse tüdrukute hariduse ja nende turvalisuse edendamisele koolikeskkonnas. Niivõrd kui võrd need meetmed toovad kaasa lisaväärtuse hariduse, normide määramise või jälgimise osas, nähakse ette sektoripõhiste plaanide väljatöötamine, püsikulude rahastamine ja osalemine piirkondlikes ja globaalsetes teemakohastes haridusalastes algatustes.

Ühenduse sotsiaalse arengu poliitiline raamistik edendab isikute, eriti laste ja naiste kaitset inimkaubanduse, kõige halvemate lastetöö vormide ja diskrimineerimise (eriti seoses sugupoolte võrdõiguslikkuse ja puuetega) vastu.

Rahalise toetuse põhiosa läheb kõige vaesematele riikidele. Nõrkades riikides töötab ühendus koos valitsusväliste organisatsioonidega ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooniga eelkõige projektipõhiselt, et pakkuda põhiteenuseid ja rahuldada erivajadusi.

Kõrvuti tööga riikide tasandil tegutseb ühendus ülemaailmsel tasandil, tagades Euroopa seisukoha tugeva esindatuse mitmetes võtmeküsimustes, eriti seoses naiste õigustega, tervise ning seksuaalse enesemääramise ja soojätkamisega seotud õigustega ning vastuvõetavate hindadega ja usaldusväärsete farmaatsiatoodete kättesaadavuse edendamisega.

– maapiirkondade areng ning maaplaneerimine, põllumajandus ja toiduainetega kindlustatus

Viimastel aastatel on maapiirkondade arengule ja põllumajandusele liiga vähe tähelepanu pööratud, vaatamata nende tähtsusele majanduskasvu ja vaesusevastase võitluse seisukohast. Investeeringute aktiveerimiseks nendesse sektoritesse toetab ühendus selliste territoriaalsete multisektooraalsete lähenemiste rakendamist, mis on suunatud maaplaneerimisele ning mille puhul pööratakse erilist tähelepanu kohalike võimude tugevdamisele ja asjaomaste isikute osalusele nii investeerimisprioriteetide kindlaksmääramises kui ka vahendite haldamises, et toetada tõeliste kohalike arengukeskuste tekkimist.

Ühendusel on edaspidigi juhtroll toiduainetega kindlustatuse alal nii rahvusvahelisel, piirkondlikul kui ka riikide tasandil, toetades strateegilisi algatusi toiduainetega kindlustatuse valdkonnas pidevaid probleeme omavates riikides, sh ennetustegevus (k.a varajase hoiatamise süsteemid), turvavõrgustike väljaarendamine, juurdepääsu parandamine ressurssidele, toiduainete kvaliteet ja strateegiate määramise võimekuse arendamine. Erilist tähelepanu pööratakse jätkuvalt hädaabilt arenguabile üleminekule.

Põllumajanduse valdkonnas paneb ühendus rõhku juurdepääsule ressurssidele (maa, vesi, rahalised vahendid) ja uutele võimalustele (turud, tehnoloogia), eriti naiste puhul. Vastavalt võimalustele ja riigi arengutasemele võivad ühenduse prioriteetid olla seotud tootmise pideva suurendamisega (väikese sissetulekuga riigid), konkurentsivõime suurendamisega rahvusvahelistel turgudel ja riskide haldamisega (riigid, mis sõltuvad põhitoodetest). Erilist tähelepanu pööratakse tagasilöökidega toimetulemise mehhanismidele. Üleminekuolukorras pannakse rõhku tootmissüsteemide taastamisele. Selleks et tehnoloogiline areng oleks arengumaale soodne, suurendab EÜ oma toetust põllumajandusuuringutele kogu maailmas.

– keskkond ja loodusvarade säästev majandamine

Ühendus toetab partnerriikide pingutusi ja tugevdab nende võimekust (nii valitsuse kui kodanikuühiskonna tasandil) keskkonnaküsimuste arenguga lõimimisel, sealhulgas mitmepoolsete keskkonnakokkulepete rakendamisel.¹²

Ühendus tõhustab oma algatusi seoses loodusvarade säilitamise ja nende säästva majandamisega, eriti just tuluallikatena (metsad, kalavarud...). See toetus võib endast kujutada meetmeid riikide ja regionaalsete strateegiade tasandil, aga ka osalemist/panust Euroopa või maailma tasandi algatustesse/organisatsioonidesse. Samuti suurendatakse 7. raamprogrammi raames arenguküsimustega seotud uuringuteks mõeldud rahalisi vahendeid.

Erilist tähelepanu pööratakse metsavarude säästvale majandamisele, samuti töökohtade arvu, maapiirkondade tuluallikate ning metsa pakutavate keskkonnatoodete ja -teenuste mahu säilitamisele ja suurendamisele. Sealhulgas edendatakse metsa majandamist kohalike omavalitsuste poolt ja metsavarude majandamise parandamist. UNCBD¹³ tõhusama rakendamisega tagatakse bioloogilise mitmekesisuse säästev majandamine, sealhulgas kaitsealade süsteemid, saadava kasu õiglane jaotamine ning biojulgeoleku kohalike probleemide lahendamine.

Kliimamuutustega seoses keskendub ühendus oma pingutustes ELi kliimamuutust ja -arengut käsitleva tegevuskava rakendamisele ning seda tihedas koostöös liikmesriikidega. Kliimamuutuste negatiivsete mõjudega kohanemine on vähemarenenud riikidele ja väikestele saartel asuvatele arenguriikidele antava EÜ toetuse keskmis. Kõrbestumise kontrollimise ja maa säästva majandamisega seoses keskendub ühendus UNCCD¹⁴ rakendamisele maa-alade säästva kasutamise küsimuste tõhusa lõimimise kaudu arenguriikide strateegiatesse.

– konfliktide ja riikide nõrkuse ennetamine

EÜ tegeleb keeruliste partnerluste tekkimise ja riikide nõrgenemise ennetamisega. Ühendus toetab haldusreformi ning üldist ennetavat lähenemist. Ühendus eelistab riikide nõrgenemist, konflikte, looduskatastroofe ja muud liiki kriise pigem ennetada kui hiljem tagajärgedega tegeleda.

Ühendus jätkab konfliktide ennetamise ja lahendamise toetamist ning rahu taastamist, tegeledes vägivaldsete konfliktide esmasete põhjustega, eriti vaesuse, degradeerumise, maade ja loodusvarade jaotamise ning nendele ligipääsuga seotud ära kasutamise ja ebavõrdsusega, nõrga juhtimise, inimõiguste rikkumise ja soolise ebavõrdsusega. Samuti edendab ühendus dialoogi, kaasamist ja leppimist rahu soodustamiseks ja vägivaldsete vahendite vältimiseks.

Ühendus suurendab oma toetust partnerriikide ja regionaalsete organisatsioonide pingutustele tugevdada varajase hoiatamise süsteeme ja korralduslikku/institutsionaalset võimekust, mis võimaldaks neil tõhusalt tegeleda ennetustööga. Ühendus arendab samuti enda valmisolekut ära tunda varajasi riigi nõrgenemise märke, parandades koostöös teostatavaid analüüse ja jälgimist ning keerulises olukorras, nõrkade või lagunevate riikide hindamist koos teiste rahastajatega.

¹² Kliima, bioloogiline mitmekesisus, kõrbestumine, jäätmed ja keemiatooted.

¹³ ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsioon (United Nations Convention on Biological Diversity).

¹⁴ ÜRO kõrbestumise vastu võitlemise konventsioon (United Nations Convention to Combat Desertification).

* *

*

Lisaks hakkab komisjon uuendusliku poliitika raames arendama **uusi lähenemisviise** sellistes valdkondades nagu migratsioon ja areng, julgeolek ja areng või võrgud ja vastastikused ühendused.

Komisjoni kogemus on tunnustatud sellises valdkonnas nagu abi liigid, eriti üldine ja sektoripõhine eelarvetoetus, mis nõuab süvendatud dialoogi nii sektori kui ka riigi rahanduse haldamise, läbipaistvuse, aruandekohustuse ja korrupsiooniproblematika teemadel.

Lisaks nendele kogemustele arengu valdkonnas kasutab komisjon kogu tema käsutuses olevat oskusteavet valdkondades, mis ei tulene otseselt välistegevusest, aga kus ta saab oma kogemust jagada – eelkõige siseturu-, kaubandus-, maksu-, konkurentsi-, kalandus-, keskkonna-, ühtekuuluvus-, tööhõive- ja sotsiaalkaitse-, teadus-, haridus- ja kultuuripoliitika valdkondades.

See on komisjoni panus iga osapoole eelistel põhinevasse tööjaotusesse abi tugevdamiseks ja tõhustamiseks.

3.3. Süvalaiendamise tüüpi lähenemise tugevdamine

Mõnede küsimuste puhul tuleb lisaks konkreetsete meetmete ja poliitikasuundade rakendamisele kasutada süvalaiendamise tüüpi lähenemist, sest kõnealused küsimused kajastavad ka kõigile algatustele kohaldatavaid üldisi põhimõtteid ning seega nõuavad multisektoraalseid pingutusi.

See kehtib näiteks järgmiste valdkondade puhul: sooline võrdõiguslikkus, üldiste inimõiguste ning eriti laste ja põliselanike õiguste edendamine, keskkonnaküsimused ning võimekuse tugevdamine (k.a info- ja kommunikatsioonitehnoloogia laiema kasutamise kaudu).

Seda lähenemist ellu viies kasutab komisjon süstemaatiliselt ja strateegiliselt¹⁵ kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid. Näiteks süvendab ta dialoogi partneritega ja loob liikmesriikide ja partnerriikide ressursse ühendavad ekspertarvamuse ja tehnilise abi võrgustikud.

3.4. Toetus ülemaailmsetele algatustele ja fondidele

Ülemaailmsed algatused ja fondid on võimas vahend uute poliitiliste meetmete rakendamiseks või olemasolevate tugevdamiseks, kui nende mõju ei ole piisav. Samuti koondavad nad tähelepanu ja avalikkuse huvi lihtsamini kui traditsioonilised toetuse vormid.

Kindlasti ei tohi seda liiki sekkumine ohustada riikidega peetavat dialoogi, abi kohaldamist nende strateegiatest lähtudes ja vahendite lõimimist eelarvetsükliga.

Seega tuleb ülemaailmsete fondide ja algatuste lisandväärtust hinnata iga kord eraldi. Komisjon määrab kindlaks kriteeriumid, mille alusel otsustatakse, kas ja mil määral ühendus osaleb ja ülemaailmsetes fondides. Komisjon eelistab algatusi, mis aitavad saavutada

¹⁵ Süstemaatiliselt viiakse läbi strateegilisi keskkonnahindamisi ja mõjude analüüse meeste-naiste võrdõiguslikkuse küsimustes, sealhulgas eelarveliste („greening the budget”) ja valdkondlike toetuste raames.

aastatuhande arengueesmärke ja suurendada ülemaailmse tähtsusega avalike hüvede kättesaadavust.

Selliste algatuste puhul, mis sisaldavad meetmeid arengumaade tasandil, võimaldab osalemine lõimida kõnealused meetmed siseriiklike või regionaalsete strateegiatega ja kooskõlastada tegevus rahastajate programmidega.

Samuti tuleb valida fondide eeldatav kestus ning nendest mõne aasta pärast väljumise strateegia.

4. VAJADUSTEST JA TULEMUSLIKKUSEST LÄHTUVAD RAKENDUSVIISID

Ühendusel on arenguabi rakendamiseks palju eri viise, mis võimaldavad tal tulla toime eri vajadustega eri kontekstides. See võimaluste paljusus, mida nüüdsest on komisjoni ettepanekul võimalik kasutada kõigi geograafiliste ja temaatiliste programmide puhul, kujutab endast tõelist ühenduse lisandväärtust.

Kasvava tähtsusega on üldist või valdkondlikku arengupoliitikat toetavad eelarvetoetused. Need võimaldavad toetust saavatel riikidel toime tulla tegevuseelarvete suurenemisega, soodustavad ühtlustamist ja vastavust riiklikele strateegiatele, nende tehingukulud on väiksemad ja nad edendavad tulemustepõhist lähenemist. Valdkondlike ja valitsemisega seotud reformide toetus võib koostöös teiste rahastajatega esineda ka muus vormis.

Võimekamates riikides antakse aastatuhande arengueesmärkide saavutamise võimekuse suurendamiseks kindlaima ja keskmise tähtajaga toetusi.

Ühendus orienteerub tulemustepõhisele ja edunäitajatel põhinevale lähenemisele. Järjest enam liigub tingimuslikkus läbiräägitud ja tulemustena sõnastatud vastastikustel kohustustel põhineva „lepingu” kontseptsiooni poole.

Toetused kodanikuühiskonnale ning eelkõige projektitüüpi toetused võimaldavad anda abi rasketes või eelarvetoetuseks mittesobivates tingimustes, samuti kodanikuühiskonna toetamisel.

Võla vähendamine, mis on sarnane kaudse eelarvelise abiga, võiks tänu madalatele tehingukuludele ja rahastajate vahelist ühtlustamist ja koordineerimist soodustavale olemusele aidata riikidel vähendada haavatavust väliste tagasilöökidest puhul.

Ühenduse abi antakse jätkuvalt peamiselt tagastamatu abi vormis, mis sobib eriti kõige vaesematele ja kõige väiksemate tagasimaksmise võimalustega riikidele.

Ühenduse abi rakendamisel mängib siiski üha olulisemat rolli Euroopa Investeeringuspank, investeerides arengumaade era- ja avalikesse ettevõtetesse. Viimastel aastatel on EIP saanud selleks tegevuseks mitmeid väliseid volitusi. See suurenev roll kutsub üles mõtlema, kuidas nende volituste täitmisel paremini silmas pidada vaesuse vastu võitlemist ja jätkusuutlikku arengut.

Ühendus teeb ka koostööd asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide ja asutustega, juhul kui selline koostöö annab lisandväärtust.

Igale riigile kõige sobivama abi andmise viisi valik toimub programmitöö faasis, mis peab olema järjest rohkem vastavuses valdkondlike poliitikasuundade ettevalmistamisprotsessi ja siseriiklike eelarvete rakendamisega.